

**1000 UITDRUKKINGEN
EN GEZEGDEN DIE VAN JOU
EEN SPANJAARD MAKEN**

TE DOY

MI PALABRA

DR. MARGARITA GÖRRISSEN

NEDERLANDSE BEWERKING: MARÍA CAMARASA

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	5
Begin en einde	7
Werken	10
Ergernis en irritatie	14
Zus of zo	18
Uiterlijk	21
Geschied of ongeschied	26
Begroeten en afscheid nemen	28
Beoordelen	31
Relaties onderhouden	34
Verzoek en bedankje	36
Karakter en persoonlijkheid	38
Denkproces en denkvermogen	43
Instemmen of weigeren	47
Energie, vermoeidheid, slapen, (dag)dromen	51
Slagen of falen	56
Feest, eten en drank	60
Blijdschap of verdriet	65
Vriendschap, liefde en seks	68
Geldzaken	73
Snelheid	80
Hetzelfde of anders	83
Geluk, pech en noodlot	85
Goede mensen, slechte mensen	90
Hekel, afwijzing, relatieproblemen	95
Een pak slaag	97
Helpen of hinderen	99
Intensiteit en hoeveelheid	102
Komen, blijven of gaan	107
Sturen of meebewegen	112
Ziek of gezond	115
Lachen, bespotten, huilen	119

Levensstijl.....	122
Levensfasen.....	125
Makkelijk of moeilijk.....	129
Aanleren en volhouden.....	134
Prijzen, gelukwensen, bekritisieren, berispen.....	137
Medeleven en empathie.....	140
Moed, volharding, angst.....	144
Privé of openbaar.....	148
Problemen.....	151
Praten, kletsen, roddelen.....	156
Juist of onjuist.....	162
Risico, gevaar, voorzichtigheid.....	166
Rust, onrust of spanning.....	171
Slim, dom of gek.....	175
Zwijgen.....	181
Locatie.....	183
Trots of schaamte.....	185
Misleiden, liegen en bedriegen.....	189
Verrassing en ongeloof.....	194
Overtuigingskracht.....	197
Verantwoordelijkheid en schuld.....	201
Vergeving, straf, vergelding.....	205
Voorkeur en smaak.....	210
Wachten of in actie komen.....	216
Doorgaan of stoppen.....	222
Het weer.....	225
Belangrijk of onbelangrijk.....	229
Tijdstip.....	232
Horen, luisteren en begrijpen.....	238
<i>Alfabetisch register.....</i>	<i>240</i>

VOORWOORD

Eindelijk vlot en vloeiend spreken

Ken je dat? Je wilt iets zeggen in het Spaans, maar je merkt dat al die grammatica en woordjes die je hebt geleerd, niet toereikend zijn om lekker soepel en losjes te kunnen praten. Waarom klinkt jouw Spaans na zo'n lange tijd toch nog steeds alsof het rechtstreeks uit een lesboek komt?

De woorden om familieleden mee aan te duiden (*padre, hermano, tío, abuela, sobrina* en *primo*) kun je zo oplepelen, maar uitdrukkingen als 'ergens een nachtje over slapen' of 'met zijn verkeerde been uit bed stappen' ... hoe zeg je zoiets nu in het Spaans? Of een spreekwoord als 'wie het laatst lacht, lacht het best'? Dit heb je allemaal nog niet paraat.

Geschikt voor jou!

TE DOY MI PALABRA biedt een breed scala aan zegswijzen en uitdrukkingen waarmee je jezelf vlotter, treffender en natuurlijker kunt uitdrukken; je tilt jouw Spaans naar een hoger plan!

Dit boek is speciaal gericht op Nederlandstalige gebruikers. Letterlijke vertalingen laten de ene keer verrassende overeenkomsten tussen beide talen zien – bijvoorbeeld *ahí le aprieta el zapato* (daar wringt hem de schoen), de andere keer juist grappige verschillen, bijvoorbeeld *no tener un pelo de tonto* (niet op zijn achterhoofd gevallen zijn).

Europees of Latijns-Amerikaans Spaans?

In TE DOY MI PALABRA geven we aan of een uitdrukking typisch Spaans of Latijns-Amerikaans is, of algemeen gangbaar in alle Spaanstalige landen. Ook vind je bepaalde varianten uit bijvoorbeeld Mexico, Argentinië, Chili of het Caraïbisch gebied.

Hoe steekt dit boek in elkaar?

De zegswijzen en uitdrukkingen zijn verdeeld over **60 thema's**: 'begin en einde', 'blijdschap of verdriet', 'sturen of meebewegen', 'levensfasen', enzovoort. Sommige uitdrukkingen zijn gemarkeerd met een asterisk (*);

hierbij gaat het om vulgaire, onbetamelijke taal, waarbij je je dus even goed achter de oren moet krabben voordat je die gebruikt – niet geschikt voor iedereen!

UITDRUKKING

UITLEG

tener buena pinta

*er goed uitzien
veelbelovend zijn*

Dit gaat over een persoon, zaak of situatie die er goed uitziet. Aan een *pinta* (streepje aan de rand van speciale Spaanse speelkaarten) kun je snel zien of je kaarten goed zijn. Een *mala pinta* bestaat natuurlijk ook.

○ Lo que cocinaste **tiene muy buena pinta**.

VERTALINGEN

VOORBEELD

In de luchtige, vaak humoristisch geschreven stukjes kun je het volgende vinden:

- informatie over de herkomst van de uitdrukking(en);
- informatie over het stijlniveau (bijvoorbeeld: 'spreektaal' of 'plechtig');
- betekenisnuances;
- culturele achtergrond;
- synoniemen en voorbeelden in tekstverband.

Achter in het boek staan alle spreekwoorden, gezegden, zegswijzen en uitdrukkingen in een **alfabetische lijst**. Zo kun je ze snel vinden!

Uiteraard kun je het boek ook gewoon voor je plezier doorbladeren.

Welkom bij TE DOY MI PALABRA!

Van Dale Uitgevers

¡MANOS A LA OBRA!

BEGIN EN EINDE

begin

por algo se empieza

je moet (toch) ergens beginnen

poquito a poquito (se hace un muchito)

*elke dag een draadje is een
hemdsmouw in 't jaar*

Met deze uitdrukkingen geef je iemand de moed om door te zetten wat hij begonnen is. *Poquito a poquito* is de geruststellende bevestiging dat iemand ook al trots mag zijn op het eerste begin.

- ■ Bueno, todavía no hemos logrado mucho.
- Pero chicos, **por algo se empieza**, ¿no?

¡(pongamos) manos a la obra!

*aan de slag! / aan de gang!
handen uit de mouwen!*

venga, vamos, ¡que es para hoy!

komt er nog wat van?

Dit zeg je als je meteen in actie wilt komen. De tweede zin spoort aan om niet uit te stellen tot morgen wat je vandaag nog kunt doen.

- ¿Habéis entendido las instrucciones? Entonces, **¡pongamos manos a la obra!**

estar (todavía) en pañales / mantillas

nog in de kinderschoenen staan

estar (todavía) (muy) verde

*(nog) (zeer) onrijp zijn
een groentje zijn*

Zoals in Nederland iets waaraan je nog maar net bent begonnen, nog in de kinderschoenen staat, zo steekt datzelfde in het Spaans nog in de luiers (*pañales*). Of het is, zoals een baby vroeger, in doeken (*mantillas*) gewikkeld.

- ■ ¿Ya me puedes mostrar resultados?
● Huy no, esto **está todavía en pañales**.

entrar en materia

ter zake komen

ir al grano

*meteen tot de kern komen
met de deur in huis vallen*

Twee uitdrukkingen waarmee je iemand zonder omhaal richt op het belangrijkste onderwerp. De tweede gaat over het allerbelangrijkste voor de oogst: *el grano* (graankorrel).

- Para ser breve, **iré al grano** directamente.

empezar la casa por el tejado*het paard achter de wagen spannen*

Dit zeg je als iemand iets in de verkeerde volgorde doet, alsof hij bij het bouwen van een huis begint met *el tejado* (het dak).

- Si hacemos las cosas así, estaríamos **empezando la casa por el tejado** y seguramente no funcionaría.

**vuelta a empezar (de cero)
volver al punto de partida***terug naar af***hacer borrón y cuenta nueva***met een schone lei beginnen
zand erover*

Niet alles gaat in één keer goed. Soms moet je gewoon weer opnieuw beginnen, van voren af aan. Of je moet een gebeurtenis uit je geheugen zien te wissen.

- Solo he recibido respuestas negativas a mis solicitudes. Y cada vez, es **vuelta a empezar**.
- ■ ¿Me has perdonado?
 - Si, hagamos **borrón y cuenta nueva**. Desde hoy, como si no hubiera pasado nada.

einde

ya está (listo)*klaar is Kees**af!**dat is dat***y punto
y sanseacabó***punt uit**en daarmee uit*

Dit zeg je als iets klaar of gelukt is. *Listo* betekent ook klaar zijn voor iets nieuws. Met *sanseacabó* ('Sint-klaar') roep je een denkbeeldige heilige aan.

- Para registrarte en este foro solo tienes que hacer click aquí **y punto, ya está**.
- Mira, ya no quiero seguir discutiendo. Lo hacemos así **y sanseacabó**.

poner un punto (y) final

*er een punt achter zetten
er een streep onder zetten*

cortar por lo sano

korte metten maken

Hiermee druk je uit dat het geen zin meer heeft om ergens nog mee verder te gaan – klaar, over en uit!

- Esa inversión no es buena. ¿Qué tal **cortar por lo sano y poner un punto y final**?

pasar página**a otra cosa, mariposa**

*een hoofdstuk afsluiten
zo kan-ie wel weer
zo is het welletjes*

Twee metaforische uitdrukkingen uit de spreektaal om duidelijk te maken dat iets is afgesloten. De tweede is bovendien gericht op wat nog komen gaat, zoals een *mariposa* (vlinder) die van de ene naar de volgende bloem vliegt.

- ■ Uff, el equipo no calificó para la liga.
 - Bueno, pues entonces, **a otra cosa, mariposa**, y a seguir entrenando.

**y vivieron felices y comieron perdices
y colorín, colorado, este
cuento se ha acabado**

en ze leefden nog lang en gelukkig

Traditionele slotzin van Spaanse sprookjes. De smakelijke *perdices* (patrijzen) rijmen prachtig op *felices* (gelukkig).

- Y entonces el príncipe y la princesa se casaron. **Y vivieron felices y comieron perdices.**

ARRIMAR EL HOMBRO

WERKEN

werken

el curro (*Spanje*) Bij deze veelgebruikte woorden draait het om één en hetzelfde: werk. Het Spaanse woord *curro* komt van het woord voor ‘doen’ in het Sanskriet. De Argentijnse variant is te herleiden tot de vele Italiaanse immigranten in dat land (‘lavoro’).

la chamba (*Mex., Peru*)

la pega (*Chili*)

el laburo (*Arg.*)
werk
baan
job

- Todos los días empiezo el **curro** a las ocho.

un pez gordo Deze dierlijke omschrijving geeft aan dat iemand een hoge positie heeft of een belangrijke klant is. In het Nederlands hoort een (criminele) grote of vette vis eerder thuis in de vangnetten van de politie.

een hoge piet

- José se volvió jefe muy pronto porque es muy amigo de **un pez gordo** de la empresa.

ponerse las pilas Twee uitdrukkingen om je gesprekspartner in beweging te krijgen: zonder batterijen werkt ook het beste apparaat niet meer en met opgestroopte mouwen is het nu eenmaal lekkerder werken.

*ertegenaan gaan
er de schouders onder zetten*

arremangarse (las mangas)
zijn mouwen opstropen

- Luis, ¡**ponte las pilas!** Este pedido es urgente.

arrimar el hombro
hincar los codos

ergens de schouders onder zetten
je heel erg voor iets inspannen

trabajar a destajo
flink aanpoten
werken als een paard

Met deze drie beeldende uitdrukkingen zeg je dat er sprake is van een maximale inzet. *Trabajar a destajo* kan ook betekenen ‘werken voor stukloon’.

- Aquí **trabajamos a destajo** y **arrimamos el hombro**, por eso avanzamos rápidamente.

hacer sus pinitos

de eerste stappen (in je carrière)
zetten

Uitdrukking over (letterlijk) de eerste stapjes die een kind zet en (figuurlijk) over de eerste treden van de ladder die je in een nieuwe werkomgeving bestijgt.

- El famoso diseñador **hizo sus pinitos** elaborando páginas web.

estar (muy) liado

het (erg) druk met iets hebben
estar hasta las orejas (de trabajo)
tot over je oren in het werk zitten

De oude Romeinen bonden hun sandalen om met *lias* (leren riempjes). Wie veel te doen heeft, is daardoor zeer gebonden. De tweede uitdrukking is hetzelfde als in het Nederlands.

- Lo siento, no te puedo ayudar porque **estoy muy liada, estoy hasta las orejas de trabajo.**

trabajar como una bestia / una mula / un burro

werken als een paard
buffelen
zich het apelazarus werken

De eerste uitdrukking vergelijkt hard werken met de prestaties van lastdieren, zoals de ezel (*burro*). *Romperse el lomo* betekent dat iemand zo hard werkt, dat zijn *lomo* (rug) eraan gaat.

romperse el lomo
zich te barsten werken
zich uit de naad werken

- He estado **trabajando como burro** todo el fin de semana para terminar la presentación.

dejarse el culo*
zich blaren op zijn kont werken

- **Me dejo el culo** en el trabajo, pero me pagan una miseria.

ser un perro viejo
een oude rot (in het vak) zijn

In het Spaans noem je iemand die je niets nieuws meer kunt bijbrengen, geen oude rat (rot is een variant van rat), maar een oude hond.

- Vamos a consultar a Carlos, **es un perro viejo** y sabe mucho de estos asuntos.

tener muchas tablas
*veel ervaring hebben
zeer bedreven in iets zijn
lang op de planken hebben gestaan*

Hiermee zeg je dat iemand veel werkervaring heeft. Vroeger werden er op openbare pleinen geregeld geïmproviseerde podia opgebouwd uit *tablas* (planken).

- El abogado **tiene muchas tablas** en divorcios.

niet werken

hacer novillos
saltarse la clase
*spijbelen
de les verzuimen*

Volgens deze uitdrukking gingen sommige scholieren in vroeger tijden liever voor een loopbaan als stierenvechter dan voor een plek in de schoolbanken.

- ¿Qué tal si **nos saltamos la clase** de matemáticas y **hacemos novillos**?

hacer puente
snipperdag(en) opnemen rond een feestdag
hacer san lunes
de maandag aan je weekend vastplakken

De dag(en) tussen een feestdag en het weekend heet in het Spaans *puente* (brug). En door, zoals in de tweede uitdrukking, de maandag 'heilig' te verklaren, heb je een goed excuus om nog wat langer weekend te vieren.

- Juan no ha venido, está haciendo **san lunes**.

no mover un dedo
geen vinger/poot uitsteken

Dit gebruik je om je erover te beklagen dat iemand geen bal uitvoert, bijvoorbeeld in het huishouden, meestal gewoon omdat hij er geen zin in heeft. Naar verluidt komt dit voor in de beste families.

- Mi hijo es terrible. Tiene 20 años, pero no **mueve un dedo** en casa.

no dar un palo al agua
no dar ni golpe
geen zier / klap / steek uitvoeren
aartslui zijn

De eerste zegswijze stamt uit de visserij: bij het roeien of vissen komen de *palos* (stokken) steeds onder de waterspiegel terecht. De tweede verwijst naar metselen, waar je *golpe a golpe* (slag na slag) werkt. En wie helemaal geen klap uitvoert, is aartslui.

- No sé cómo le han dado el puesto a Julio, si **no da ni golpe**.

estar mano sobre mano
zonder iets uit te voeren, met de handen in de zakken

Zo sta je erbij als je niets te doen hebt: met de ene *mano* (hand) over de andere.

- Hoy no ha venido ningún cliente y **he estado mano sobre mano** todo el santo día.

tumbarse a la bartola
niksen
lanterfanten
luieren

Op 24 augustus vieren we het feest van de heilige Bartholomeus: het einde van de oogsttijd. *Tumbarse* (gaan liggen) veroorloven de hardwerkende boeren zich alleen op deze feestdag. De andere uitdrukkingen zijn metafoeren voor handelingen die mensen graag uitvoeren tijdens het luieren: zo min mogelijk. Het taalgebruik van de laatste variant is, net als in de Nederlandse vertaling, vulgair.

tocarse las narices
uit zijn neus zitten te eten
tocarse las bolas / los huevos*
*geen kloot doen**
*geen reet uitvoeren**
*met zijn pik spelen**

- Ya deja de estar **tocándote las narices** y busca un trabajo.

VETE A FREÍR ESPÁRRAGOS

ERGERNIS EN IRRITATIE

ergernis

mosquearse
geïrriteerd raken

cabrearse
*zich ergeren
nijdig worden*

Treffende vergelijking van groeiende ergernis met *moscas* (vliegen). *Cabrearse* daarentegen heeft niets te maken met *cabras* (geiten). De oorsprong van dit werkwoord gaat ver terug, in de woede van boeren over de afbakening (cabreos) van hun gronden door edelen, die er hoge pachtsommen voor eisten. Beide uitdrukkingen zijn spreektaal.

- ■ ¿Por qué **te cabreas** así conmigo?
- ¡Porque siempre dejas todo desordenado!

estar de pocas pulgas
*bepaald je dag niet hebben
slechte zin hebben*

estar de mala leche*
estar de mala hostia*
*pislink zijn**
*het kotsbeu zijn**

Drie manieren om te zeggen dat je een rot-humeur hebt. Is *estar de pocas pulgas* nog neutraal, de andere twee zijn onbetwist vulgair. Ofwel het irritante gehuil van de baby veroorzaakt 'slechte melk' bij de voedster, ofwel je hebt last van een 'slechte hostie'. Het is trouwens opvallend in hoeveel scheldwoorden en vloeken elementen uit de katholieke geloofspraktijk opduiken: schelden op de kerk zet de uitdrukking blijkbaar kracht bij. In Latijns-Amerika komen zulke uitdrukkingen niet voor.

- No sé qué tiene el jefe, **está de pocas pulgas**.

echarle la bronca a alguien

*iemand de mantel uitvegen
iemand zijn vet geven
iemand flink op zijn nummer zetten*

Spreektaalige uitdrukking over iemand die zijn boosheid even lekker de vrije loop laat.

- El profesor **nos echó la bronca** todo el día.

echar pestes contra alguien

iemand uitfoeteren / uitkafferen

hablar / jurar como un carretero

*vloeken als een ketellapper
schelden als een viswijf*

soltar palabrotas / groserías / tacos

*vloeken
onbeschoft doen*

Als je boos bent, dan vallen er al snel lelijke woorden. *Taco* (scheldwoord) betekent in Mexico wel even wat anders: een heerlijke, gevulde tortilla.

- ■ Deja de **echar pestes contra** tu hermana.
- ¡Es que ella no para de **soltar palabrotas**!

sacar de quicio a alguien

*iemand tot wanhoop drijven
iemand hoorndol maken*

Ben je witheet, dan houd je je woede niet meer in bedwang – die zoekt een uitweg, zoals een deur die uit zijn *quicio* (post) vliegt.

- ¡Ese ruido constante **me saca de quicio**!

estar fuera de sí

buiten jezelf zijn (van woede)

estar que trina

bijna uit je vel springen

Zo zeg je dat iemand buiten zichzelf van woede is. De tweede uitdrukking gebruikt daarvoor het beeld van een vogel die luidkeels kwettert (*trinar*).

- Cuando veo lo que hacen los políticos con el dinero público, **estoy que trina**.

ponerse negro de coraje

je groen en geel ergeren

echar chispas (por los ojos)

vuur spuwen

estar hecho una furia

als een furie tekeergaan

estar hecho un energúmeno

buiten jezelf van woede zijn

In het Spaans beschrijf je woede-uitbarstingen als volgt: je wordt zwart van woede, de vonken (*chispas*) schieten je uit de ogen of je gaat tekeer als een furie, of als een bezetene (*energúmeno*).

- Julieta le dijo a su marido que había perdido todo el dinero y él **se puso negro de coraje**.
¡Estaba hecho un energúmeno!

¡maldita sea! *verdorie!* Krachttermen werken als een soort ventielen, om stoom af te blazen. Vrienden onder elkaar gebruiken ze veelvuldig. Maar pas op: met uitzondering van de eerste zijn al deze termen vulgair. Wil je iets minder grof zijn, vervang *¡joder!* dan door *¡jo!*, *¡jóé!* of *¡jelines!*; *¡hostia!* door *¡ostras!* (oesters) en *¡carajo!* door *¡caramba!*. *¡Carajo!* is een woord voor het mannelijk geslachtorgaan, *¡coño!* voor dat van de vrouw.

¡mierda!* *shit!**

¡hostia!* *verdomme!**

¡joder!*

¡coño!*

¡carajo!* *fuck!**
*kut!**
*klote!**

○ **¡Joder!** ¿Por qué no me contestaste? ¡Te estuve enviando mensajes toda la tarde!

¡vete a la luna / a freír espárragos! *loop naar de maan!*
ga fietsen! Spreektaal waarmee je een irritante rustverstoorder wegstuurt. Asperges bakken is geen gangbare bereidingswijze en het is de vraag hoe het resultaat smaakt; je draagt iemand eigenlijk op om iets onaangenaams te doen. Een *¡porra!* (stok) markeerde vroeger de plek waar soldaten die iets hadden misdaan, voor straf werden neergezet. Ook de *carajo* (kraaiennest) aan de mast van een oud zeilschip is een plek waar je liever niet wilt zijn. Vanwege de vorm van de mast betekent *carajo* ook 'penis'. De onderste uitdrukkingen zijn vulgair.

¡vete al diablo / a la porra! *duvel op!*
loop naar de pomp!

¡vete al carajo / a la mierda!* *sodemieter op!**

○ **¡Ya no quiero saber más de ti! ¡Vete a freír espárragos** y no vuelvas!

¡me cago en ...!* *krijg de ...!** Platte uitspraken die veel Spanjaarden gebruiken wanneer ze met vrienden onder elkaar lucht geven aan hun ongenoegen. Ondanks dat *me cago* (ik heb schijt aan ...) niet al te beschaafd is, klinkt de variant *¡me cago en diez!* veel minder grof dan *¡me cago en Dios!*

¡me cago en la leche / la hostia / Dios!* *godverdomme!**
*krijg de tering!**
*daar heb ik schijt aan!**

○ **¡Me cago en tus consejos!** Por seguirlos, ahora estoy metida en más problemas.

irritatie

**acabársele / agotársele la
paciencia a alguien**

te veel van iemands geduld vergen

Met deze woorden druk je uit dat er zelfs bij zeer rustige mensen een grens is aan hun geduld.

- **Se me está agotando la paciencia** con mi colega. ¡No puedo confiar en él!

la gota que colmó / derramó el vaso

*de druppel die de emmer / beker
doet overlopen*

Een beeldende, welhaast literaire uitspraak, waarmee je aangeeft dat je geduld op is. In het Spaans is het geen emmer, maar een *vaso* (glas) dat door de laatste druppel overloopt.

- Renuncié a mi trabajo. **La gota que derramó el vaso** fue que usaron mis presentaciones sin darme crédito alguno.

estar harto de algo / alguien

*iemand / iets beu zijn
je buik vol hebben van iemand / iets*

Harto betekent ‘verzadigd, (over)vol’. Neutrale manier om uit te drukken dat je grens is bereikt: er kan niets meer bij.

- ¡Ya **estoy harto de** que este ordenador no funcione! ¡Me voy a comprar otro!

estar hasta la coronilla

*het spuugzat zijn
er tabak van hebben*

estar hasta las narices

het komt iemand de neus/keel uit

estar hasta los (mismísimos) huevos*

*zijn strot uitkomen**

Drie keer spreektaal, om duidelijk te maken dat je ergens meer dan genoeg van hebt. Door met je handen het genoemde lichaamsdeel – *coronilla* (kruin) of *narices* (neus) – aan te wijzen, zet je je ongenoegen extra kracht bij. De laatste, vulgaire variant uitgezonderd natuurlijk.

- **Estamos hasta las narices** de ese tema. Hasta ahora no hemos llegado a nada.